

A1 . α

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΛΑΘΟΣ

β. αὐτοῖς = τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι, τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς, τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας, τὰ περὶ τὰς ὀργάς

τούτων= τὰς ἐνεργείας

B1.

Ο Αριστοτέλης με ένα επιπλέον εμπειρικό επιχειρήμα συνεχίζει την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τον επίκτητο χαρακτήρα των ηθικών αρετών και την απόκτησή τους από το άτομο με τον εθισμό («ἔθος»). Για τον σκοπό αυτό μελετά και αναλύει τον ρόλο των νομοθετών σε μια πολιτική κοινωνία («τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν»). Υποστηρίζει, λοιπόν, ότι πρώτιστο μέλημα και επιδίωξη κάθε νομοθέτη («βούλημα παντὸς νομοθέτου»), με την άσκηση του νομοθετικού του λειτουργήματος, είναι η ηθική αρίτωση των πολιτών, που επιτυγχάνεται με τον εθισμό τους μέσω των νόμων στην εκδήλωση συγκεκριμένων, κοινωνικά αποδεκτών και επαινετών συμπεριφορών («τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς»). Τα μέλη μιας πολιτείας ἐθίζονται στην εκδήλωση τέτοιου είδους συμπεριφορών, ενεργώντας σύμφωνα με τις υποδείξεις των νόμων που έχει συντάξει ο νομοθέτης και οι οποίοι αποτελούν τη γραπτή αποτύπωση των παραδεδεγμένων στην πολιτεία αυτή κωδίκων ηθικής και κοινωνικής συμπεριφοράς. Ο πολίτης δηλαδή, υπακούοντας στους νόμους και ενεργώντας καθ' ὑπόδειξή τους, εκτελεί συστηματικά και κατ' επανάληψη ηθικές πράξεις και με τον τρόπο αυτό ἐθίζεται (ασκείται) στην ηθική αρετή και γίνεται ενάρτεος. Τούτο σημαίνει ότι, εάν ο κάθε άνθρωπος διέθετε εκ των προτέρων ή εξαρχής (ἀρα: εκ φύσεως) τη συγκεκριμένη ιδιότητα, δεν θα χρειαζόταν ο εθισμός του σε αυτή από την πλευρά της πολιτείας για να την αποκτήσει. Επομένως, εφόσον και ο νομοθέτης επιχειρεί μέσω του εθισμού να διαμορφώσει τα χρηστά ήθη των μελών μιας κοινωνίας, συνάγεται εύλογα το συμπέρασμα ότι η ηθική αρετή δεν είναι ἐμφυτη αλλά επίκτητη ιδιότητα. Ο Αριστοτέλης τονίζει, μάλιστα, ότι ο βαθμός επίτευξης του παραπάνω στόχου (ηθική αρίτωση των πολιτών μέσω της επενέργειας των νόμων) καθορίζει και τη συνολική αξία του έργου του νομοθέτη («ὄσοι δὲ μὴ εὔ αυτό ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν»), καθώς και την ποιότητα του πολιτεύματος που αυτός συνέταξε («καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»). Κατά τον Σταγειρίτη φιλόσοφο, ένα πολίτευμα θεωρείται λιγότερο ή περισσότερο καλό, λιγότερο ή περισσότερο επιτυχημένο, ανάλογα με τη βοήθεια –μικρή ή μεγάλη– που παρέχει στους πολίτες προκειμένου να φτάσουν στην κατάκτηση της ηθικής αρετής. Αξίζει να παρατηρήσει κάποιος στο σημείο αυτό ότι ο Αριστοτέλης εξετάζει το ζήτημα της ηθικής όχι μόνο από την πλευρά της ατομικής αλλά και από εκείνη της συλλογικής –δηλαδή της πολιτικής– δράσης, αφού εμφανίζει την κατάκτηση της ηθικής αρετής ως την κύρια επιδίωξη του ορθού πολιτεύματος, της ἀγαθῆς πολιτείας. Η προσέγγιση αυτή δεν πρέπει να ξενίζει κανέναν, επειδή για την αρχαία ελληνική σκέψη η πολιτική (κατὰ κύριο λόγο, κοινωνική ηθική) ήταν στενά συνυφασμένη με την ηθική (ατομική ηθική), με τον ίδιο τρόπο που ο πολίτης ήταν ἀρρηκτα δεμένος με την πόλιν, την πολιτική κοινότητα στην οποία ανήκε. Για τους αρχαίους Έλληνες η ὑψιστη επιδίωξη του ατόμου (κατάκτηση της ευδαιμονίας) ταυτιζόταν με την ὑψιστη επιδίωξη της πολιτείας και μάλιστα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο στα πλαίσια εκείνης. Η ευδαιμονία, πάλι, εξασφαλιζόταν χάρη στην

ηθική ολοκλήρωση του ανθρώπου και όχι μέσα από την άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, οικονομικής, βιοτικής ή στρατιωτικής. Γι' αυτό και πρωταρχικός στόχος κάθε πολιτείας ήταν η ηθική αρτίωση των μελών της και ο συγκεκριμένος παράγοντας καθόριζε την ποιότητα του πολιτεύματός της.

Πρέπει να διευκρινιστεί ότι με τον όρο φαύλη πολιτεία ο Αριστοτέλης δεν εννοεί εδώ το κακό πολίτευμα, αλλά το λιγότερο καλό. Ο φιλόσοφος θεωρεί δεδομένη την πρόθεση κάθε νομοθέτη να συγκροτήσει μια άγαθην πολιτεία, ώστε τα μέλη της να οδηγηθούν στην κατάκτηση της αρετής και κατ' επέκταση της ευδαιμονίας, όπως αντιστοίχως δεδομένη θεωρείται και η πρόθεση κάθε τεχνίτη να καταστήσει άγαθούς στην τέχνη του όσους μαθητεύουν κοντά του. Ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει, βέβαια, ότι τόσο οι νομοθέτες όσο και οι τεχνίτες δεν επιτυγχάνουν πάντα τον στόχο τους στον βαθμό που θα έπρεπε και που οι ίδιοι θα επιθυμούσαν. Όμως αυτό δεν αναιρεί την αρχική τους πρόθεση να επιτελέσουν σωστά το έργο τους και να εκπληρώσουν την αποστολή τους. Επομένως, σε ό,τι έχει να κάνει με τους νομοθέτες, όλα τα πολιτεύματα είναι άγαθα και η διαφοροποίησή τους σε καλά («άγαθα») και σε λιγότερο καλά («φαύλα») έχει να κάνει με τον βαθμό τελειότητας που προσεγγίζουν. Αξίζει, επίσης, να τονιστεί ότι ο Αριστοτέλης αναφέρεται στην ενότητα αυτή στο έργο και στην επιδίωξη του νομοθέτη μόνο και μόνο επειδή του χρησιμεύει ως απόδειξη του επίκτητου χαρακτήρα των ηθικών αρετών. Η δραστηριότητα του νομοθέτη αυτή καθεαυτή θα απασχολήσει τον φιλόσοφο στα Πολιτικά, όπου πραγματεύεται διεξοδικά τις έννοιες πόλις, πολίτης και πολίτευμα. Τέλος, στο συγκεκριμένο χωρίο εντοπίζονται ορισμένες υφολογικές ιδιομορφίες (συντομία και ελλειπτικότητα), οι οποίες οφείλονται στην προφορικότητα που χαρακτηρίζει τον αριστοτελικό λόγο. Έτσι, αντί της ομαλότερης συντακτικά διατύπωσης «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία ἀγαθὴ πολιτείας φαύλης», ο Αριστοτέλης επιλέγει να αποτυπώσει τη σκέψη του με τον ακόλουθο τρόπο: «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης». «Ἐτι ἐκ τῶν αὐτῶν ... ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ» Συνεχίζοντας την παράθεση τεκμηρίων σχετικά με τον επίκτητο χαρακτήρα των ηθικών ιδιοτήτων, ο Αριστοτέλης διατυπώνει την άποψη ότι η ανάπτυξη («γίνεται») ή η φθορά («φθείρεται»), οποιασδήποτε ηθικής αρετής, οφείλεται στον τρόπο που αυτή ασκείται από το άτομο στην πράξη («ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν»). Ο φιλόσοφος, μάλιστα, σπεύδει να επισημάνει ότι το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τις πρακτικές και τις καλές τέχνες («ὁμοίως καὶ τέχνη»), με τις οποίες είχε παραβάλει την ηθική αρετή και πρωτίτερα. Έτσι, υποστηρίζει ότι κάθε άνθρωπος γίνεται καλός οικοδόμος ή κιθαριστής («ἀγαθὸς») ασκώντας με σωστό τρόπο («εὖ») την αντίστοιχη τέχνη, και κακός οικοδόμος ή κιθαριστής («κακὸς») ασκώντας τη με λανθασμένο τρόπο («κακῶς»). Ο τρόπος, δηλαδή, άσκησης μιας τεχνικής δεξιότητας καθορίζει και την ποιότητα (θετική ή αρνητική) του ασκούμενου ως τεχνίτη. Το γεγονός αυτό αποτελεί, κατά τον Αριστοτέλη, ένα πρόσθετο αποδεικτικό στοιχείο ότι οι συγκεκριμένες ιδιότητες και δεξιότητες είναι επίκτητες και όχι έμφυτες στον άνθρωπο. Εάν συνέβαινε το δεύτερο, τότε ο καθένας θα γεννιόταν καλός ή κακός οικοδόμος, καλός ή κακός κιθαριστής και δεν θα χρειαζόταν κάποιον δάσκαλο για να του υποδείξει μέσω της άσκησης, του εθισμού, τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει τέτοιος («οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξαντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ»).

Η χρήση των παραδειγμάτων και της αναλογίας καταδεικνύει την πρόθεση του φιλοσόφου να καταστήσει εύληπτες και κατανοητές στο ευρύ κοινό δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες προκειμένου να αποδείξει ότι η ηθική αρετή -άρα και η ευδαιμονία που αυτή συνεπάγεται- είναι προσιτή στον μέσο άνθρωπο, έπειτα από έναν δύσκολο αλλά εφικτό αγώνα κατάκτησής της.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Αριστοτέλης σε προηγούμενο σημείο της φιλοσοφικής του πραγματείας είχε αποδώσει στη διδασκαλία τον καθοριστικό ρόλο για την απόκτηση των διανοητικών αρετών. Στην

παρούσα ενότητα αναγνωρίζει τη συμβολή της και στην ανάπτυξη των ηθικών αρετών, αφού μέσω αυτής υποδεικνύεται σε κάθε νέο άνθρωπο από τους φορείς κοινωνικοποίησης (νομοθέτες, γονείς, δασκάλους) ο ορθός τρόπος άσκησης στις ενάρετες πράξεις. Σύγκριση ήθικων ἀρετῶν και τεχνῶν Ο Αριστοτέλης συγκρίνει τις ηθικές αρετές με τις τέχνες (βάνουσες ή καλές). Σκοπός της σύγκρισης σε προηγούμενο σημείο είναι να καταδειχθεί ο κοινός τρόπος απόκτησης των τεχνών και των ηθικών ιδιοτήτων (εθισμός). Εδώ, όμως, ο Αριστοτέλης επιδιώκει μέσω της σύγκρισης να επισημάνει την ύπαρξη δύο διαφορετικών τρόπων άσκησης (εθισμού) στις αρετές και στις τέχνες, ενός ορθού και ενός εσφαλμένου, οι οποίοι θα καθορίσουν με τη σειρά τους την ποιότητα (θετική ή αρνητική αντίστοιχα) τόσο ενός ανθρώπου (όσον αφορά τις ηθικές αρετές) όσο και ενός τεχνίτη (όσον αφορά τις τέχνες). «καὶ γίνεται ... καὶ φθείρεται» Οι έννοιες γένεσις και φθορά, μέσω των οποίων περιγράφεται η διαδικασία των συνεχών και αέναων μεταβολών που παρατηρείται στο υλικό σύμπαν (ότι δημιουργείται ή γεννιέται στον αισθητό κόσμο οδηγείται κάποια στιγμή στον αναπόδραστο αφανισμό του), αποτελούν θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφικής σκέψης και συνάμα τον τίτλο ενός αριστοτελικού έργου (Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς).

Συμπερασματικά, με έναν υποθετικό συλλογισμό σε αρνητική – αποφατική διατύπωση, ο Αριστοτέλης προσπαθεί να επισημάνει πιο έντονα τον ρόλο της άσκησης αλλά και του δασκάλου στη διεργασία με την οποία συντελείται η ηθική διαμόρφωση. Αν οι τεχνίτες ήταν καλοί ή κακοί από τη γέννησή τους, δεν θα χρειαζόταν ο δάσκαλος, για να καθοδηγεί και να εξασκεί κάποιον σωστά. (Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.) Ο δάσκαλος διδάσκει στους μαθητές του τους κανόνες της αρετής και τους καθοδηγεί στην ορθή εφαρμογή τους, διαμορφώνει δηλαδή το πλαίσιο άσκησης και εθισμού, όπως ακριβώς ο νομοθέτης δίνει τη κατευθυντήριες γραμμές μέσω των νόμων.

B2.

Σύμφωνα με το κείμενο αναφοράς, ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα «Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· ...οἱ δὲ ἄδικοι», αναφέρεται στις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων. Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι μαθαίνουν να συναλλάσσονται με τους άλλους καθορίζει και την ποιότητα του χαρακτήρα τους. Εάν μαθαίνουν να είναι δίκαιοι στις συναλλαγές τους, γίνονται δίκαιοι, αν όχι, άδικοι. Η διαμόρφωση του ήθους γίνεται υπόθεση του ίδιου του ανθρώπου, ο οποίος έχει την ευθύνη των πράξεών του. Συγκεκριμένα, ο Αριστοτέλης επιχειρεί να αποδείξει ότι η απόκτηση των ηθικών αρετών γίνεται, όπως και στις τέχνες, με τον εθισμό και ότι η ποιότητα, θετική ή αρνητική, του χαρακτήρα των ανθρώπων καθορίζεται από την αντίστοιχη ποιότητα του εθισμού τους σε αυτές. Για να στηρίξει τη θέση του, αναφέρεται στις συναλλαγές που έχουν οι άνθρωποι μεταξύ τους « πρᾶττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι». Τα «συναλλάγματα», σύμφωνα με τον φάκελο υλικού είναι όλων των μορφών οι συναλλαγές, συμβόλαια, συμφωνίες, πρωτίστως οι οικονομικές. Αυτού του είδους οι σχέσεις των συμπολιτών μεταξύ τους δεν είναι για τον Σταγειρίτη φιλόσοφο ένα επιμέρους ή περιορισμένης σημασίας ζήτημα μέσα στην κοινωνία. Είναι η συγκεκριμενοποίηση της αλλαγής, της ανταλλακτικής σχέσης μεταξύ των συμπολιτών. Και η σχέση αυτή είναι ιδρυτική και συστατική για την κοινωνία. Επιτυγχάνεται, κατεξοχήν, με τον εξισωτικό για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ρόλο του νομίματος (χρήματος). Βλ. Ἠθικά Νικομάχεια 1133b17-18: οὔτε γὰρ ἂν μὴ οὐσης ἀλλαγῆς κοινωνία ἦν, οὔτ' ἀλλαγῆ ἰσότητος μὴ οὐσης, οὔτ' ἰσότης μὴ οὐσης συμμετρίας [: γιατί αν δεν υπήρχε ανταλλαγή, δεν θα υπήρχαν σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων· ούτε ανταλλαγή θα υπήρχε, αν δεν υπήρχε ισότητα· ούτε ισότητα, αν όλα τα αγαθά δεν

μπορούσαν να μετρηθούν με ένα κοινό μέτρο –μετάφραση Δ. Λυπουρλής]. Κατά προέκταση, τα «συναλλάγματα» είναι ένα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης και εμφάνισης των ηθικών σχέσεων.

Αντίστοιχα στο παράλληλο κείμενο του Μ. Σταθόπουλου, γίνεται αναφορά στη σημασία της δικαιοσύνης στις καθημερινές συναναστροφές. Ο ίδιος δεν περιορίζει την αναφορά του στην έννοια της δικαιοσύνης μόνο στο δικαστικό χώρο αλλά και την επεκτείνει στην «αρετή προς έτερον». Επίσης δίνει ιδιαίτερη σημασία στην κατανόηση των αναγκών των συνανθρώπων μας και στη στήριξή τους, μέσω των οποίων εκπληρώνεται το χρέος προς την κοινωνική αλληλεγγύη. Ο Μ. Σταθόπουλος τονίζει ότι σε όλες τις εκδοχές των διαπροσωπικών μας σχέσεων (προσωπικές, κοινωνικές, ακαδημαϊκές, επαγγελματικές, συναδελφικές, πολιτικές, διακρατικές, διεθνείς, διαπολιτισμικές, διαθρησκευτικές), σημασία έχει η στήριξη προς τον συνάνθρωπο.

Καταληκτικά, και οι δύο τονίζουν τη σημασία της ηθικής αρετής, η οποία δεν θεωρείται ατομική κατάκτηση αλλά αντίθετα έχει έντονα κοινωνική χροιά, αφού νοείται πάντα σε σχέση με τον συνάνθρωπο. Οι ηθικές αρετές αφορούν την κοινωνική ζωή του ανθρώπου και δεν έχουν νόημα έξω από το πλαίσιο της κοινωνικής συμβίωσης. Μία διαφορά που θα μπορούσε κάποιος να παρατηρήσει είναι ότι ο καθηγητής συμπληρώνει τη θεσμική – συνταγματική διάσταση της αρετής, εφόσον επισημαίνει το χρέος της κοινωνικής αλληλεγγύης, ενώ ο Αριστοτέλης επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη μηχανιστική διαδικασία του εθισμού, όπως αυτή αναπτύσσεται στο κοινωνικό πεδίο μέσω της εκδήλωσης των παθών και της επιτέλεσης των πράξεων.

B3.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

B4.

Λέξη	Συγγενής στο κείμενο
ρυπογόνος	γίνεται / γινόμενον / ἐγίνοντο
ανάθεση	νομοθέται / νομοθέτου
ένδεια	ἔδει / δεῖ
ξέφρενος	σώφρονες
διάστρεμμα	ἀναστρέφεσθαι

Γ1.

Ποιος, λοιπόν, θα τολμούσε, εφόσον έτσι είχε η κατάσταση, να επιχειρήσει τέτοιο πράγμα; Και νομίζω ότι είναι παράδοξο από τη μια εσείς, στους οποίους έχει ανατεθεί διαχρονικά από την πόλη να φροντίζετε για τα ιερά ελαιόδεντρα, ούτε να μου έχετε επιβάλει ποτέ έως τώρα χρηματικό πρόστιμο γιατί τάχα εργαζόμουν παράνομα (:για ενδεχόμενη παράνομη δραστηριότητα), ούτε να με έχετε παραπέμψει στο δικαστήριο γιατί έκοψα (κάποιο ελαιόδεντρο), από την άλλη αυτός, που ούτε τυχαίνει να καλλιεργεί κάπου κοντά ούτε έχει οριστεί υπεύθυνος ούτε βρίσκεται σε ηλικία ώστε να γνωρίζει για τέτοια ζητήματα, να με καταγγείλει ότι έκοψα ιερό ελαιόδεντρο.

Γ2. Στο παρατιθέμενο απόσπασμα, ο ομιλητής προσπαθεί να αποδείξει την αθωότητά του χρησιμοποιώντας αρχικά ένα πολιτικής φύσεως επιχειρήμα, το οποίο αναδεικνύει την ηθική του ακεραιότητα. Συγκρίνει την περίοδο της Δημοκρατίας με εκείνη της Τυραννίας των Τριάκοντα. Υποστηρίζει ότι, αν ήταν επιρρεπής προς την παρανομία και την ασέβεια, θα είχε δράσει κατά την εποχή των Τριάκοντα, όταν υπήρχε πλήρης ανομία και οι πιθανότητες να τιμωρηθεί ήταν μηδαμινές. Από τη στιγμή που δεν εκδήλωσε τέτοια συμπεριφορά σε μια περίοδο που ευνοούσε τη παραβατική συμπεριφορά, είναι παράλογο να κατηγορείται ότι παρανομεί τη δεδομένη χρονική στιγμή, σε δημοκρατικό καθεστώς («*πότερον ἦν μοι κρεῖττον λαθόντι παρανομεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα;*»).

Στη συνέχεια, επικαλούμενος τη κοινή λογική, καταδεικνύει πόσο παράλογη θα ήταν η επιλογή του συγκεκριμένου κτήματος για τη διάπραξη ενός τέτοιου αδικήματος, τη στιγμή που ο χώρος δεν περιελάμβανε κανένα άλλο δέντρο, παρά μόνο, όπως ισχυρίζεται ο κατηγορος, έναν κορμό (σηκό) ιερής ελιάς. Επιπλέον, το κτήμα βρισκόταν δίπλα σε δημόσιο δρόμο, σε κατοικημένη περιοχή και ήταν ορατό από παντού («*ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἔν ἐστι, μιᾶς δὲ ἐλάας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτρόν ἐστιν;*»). Εάν κάποιος ήθελε να υφαπάρξει ή να καταστρέψει ιερά ελαιόδεντρα, θα επέλεγε ένα πυκνόφυτο κτήμα με πολλές ελιές, όπου η απουσία μίας από αυτές δεν θα γινόταν αντιληπτή.

Τέλος, επικαλείται το παράδοξο του πράγματος, να του επιβάλουν δηλαδή χρηματικό πρόστιμό τη δεδομένη χρονική στιγμή, ενώ δεν το είχαν πράξει ποτέ έως τότε για τη διαχείριση του συγκεκριμένου χώρου, ούτε τον παρέπεμψαν στο δικαστήριο για ανάλογο ζήτημα ή επειδή απομάκρυνε, υποτίθεται, ιερό ελαιόδεντρο («*Δεινὸν δὲ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἅπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μοριῶν ἐλαῶν ἐπιμέλεσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πώποτε ζημιῶσαί <με> μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστήσαι, τοῦτον δ' ὅς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἤρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με ἐκ τῆς γῆς μοριᾶν ἀφανίζειν.*»).

Γ3α.

τοῦτον → τούτους

ὅς → οἱ

γεωργῶν → γεωργοῦντες

τυγχάνει → τυγχάνουσι(ν)

ἐπιμελητῆς → ἐπιμεληταί

ἤρημένος → ἤρημένοι

Γ3β.

διαβεβλημένος → β' εν. προστακτικής παθ. αορίστου: διαβλήθητι
ἀφανίζεῖν → απαρέμφατο μέλλοντα: ἀφανιῆν
φησιν → ευκτική ενεστώτα (γ' εν.): φαίη
περιοικοῦσι → οριστική παρατατικού (γ' πληθ.): περιώκουν

Γ4α.

- οὔσης: επιρρηματική χρονική μετοχή, γενική απόλυτη, λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου, δηλώνοντας πράξη σύγχρονη.
- ἀδικεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του απρόσωπου ρ. *έξῆν*.
- ἐμαυτῶ: δοτική αντικειμενική στο *κακονούστατος* (ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός).
- ἐλαῶν: αντικείμενο του απαρεμφάτου *ἐπιμελεῖσθαι*.
- ὡς ἀφανίσαντα: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας, συνημμένη στο εννοούμενο «με», λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας.
- ἐπιμελητής: κατηγορούμενο στο υποκείμενο ὅς, μέσω της μετοχής ἡρημένος, που προέρχεται από ρήμα εκλογής.

Γ4β.

Υπόθεση: «εἰ μὴ ... κακονούστατος ἦν» (εἰ + οριστ. παρατατικού). **Απόδοση:** «πῶς ἂν ... ἐπεχειρήσα» (δυνητική οριστική).

Εἶδος: δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού.

Μετατροπή στο προσδοκώμενο (ἐάν + υποτακτική / οριστ. μέλλοντα):

«Πῶς δ', ἐὰν μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῶ κακονούστατος ᾶ, ... τὴν μορίαν ἐπιχειρήσω ἀφανίζεῖν τοῦ χωρίου;»

Επιμέλεια:

Τζιτζικάκης Παναγιώτης, Μπίτσικα Μαρία, Ζερβού Δήμητρα, Φραγκιαδουλάκη Κλειώ, Μάνου Ειρήνη, Μακράκη Γεωργία, Λιναρίτης Βασίλειος, Λιναρδάκη Θάνια, Κουτρούλη Μυρτώ, Μαθιουδάκη Κορίνα, Γιουβανάκη Φένια

και τα κέντρα ΔΙΑΚΡΟΤΗΜΑ: Πειραιάς, Κερασίνη, Διαδικτυακό, Μοσχάτο, Παλαιό Φάληρο, Παγκράτι Κέντρο, Ηράκλειο Κρήτης (Άγιος Ιωάννης και 62 Μαρτύρων), Νέος Κόσμος, Καισαριανή, Θεσσαλονίκη Καλαμαριά